ИЛИНДЕНСКА ОРГАНИЗАЦИЯ

СОЛУНСКОТО СЪЗАКЛЯТИЕ

(АТЕНТАТИТѢ НА 15-18 АПРИЛЪ 1903 Г. ВЪ СОЛУНЪ)

ИЗВЛЕЧЕНИЕ отъ ИЛЮСТРАЦИЯ „ИЛИНДЕНЬ"
(книга 5 (45), година V — 1933) г.

Солунското съзаклятие

(Атентатитѣ на „ГЕМЕДЖИИТѢ“ на 15, 16, 17 и 18 априлъ 1903 г. ст. ст.).

Когато Македония, следъ Берлинския конгресъ, остана пакъ подъ робство, теглилата на народа достигатъ до най-остри форми. За него настжпватъ черни дни: появяватъ се множество турски и арнаутски чети, които тероризиратъ и убиватъ народа, данъцитѣ безмилостно се увеличаватъ и събиратъ, та голѣма часть отъ население почва да емигрира и търси прехраната си по всички краища на свѣта. За самоотбрана, по инициативата на отдѣлни смѣли лица, се създаватъ мѣстни хайдушки чети, като реакция на кървавия тероръ на арнаутскитѣ и турски банди.

При така развиващитѣ се събития и при тежкия и непоносимъ гнетъ въ турската империя въ края на 1893 година се основа *Македоно-Одринската революционна организация,* която въ скоро време привлича въ недрата си народнитѣ учители, гражданитѣ и селянитѣ за борба противъ потисницитѣ и заработи за тѣхното освобождение.

Още въ самия организационенъ периодъ на ВМОРО., нѣколко години следъ основаването ѝ, се появява една група съ крайни индивидуалистически убеждения, пакъ за борба противъ турския режимъ. Тази група се основава и действува самостойно отъ В. М. О. Р. О., като сжщевременно тя се снабдяваше съ необходимитѣ ѝ материални срѣдства за устройване атентати, съ които да се засѣгне и европейския капиталъ, та по такъвъ начинъ Македонскиятъ въпросъ да изпъкне предъ общественото мнение въ Европа.

Основателитѣ и ядрото на тази група бѣха предимно младежи отъ града Велесъ, ученици въ Солунската гимназия. Градътъ Велесъ и въ тъмната епоха на робството, и въ близкото минало излѫчи изъ своитѣ пазви буйни и ентусиазирани младежи, които, било като народни будители, учители, войводи, четници, организатори или терористи, се пръснаха низъ поробената родина, за да се борятъ, кой какъ може, съ слово или мечъ, за свободата и свѣтлината. Смѣло може да се каже, че Велесъ въ това отношение заема едно отъ първитѣ мѣста. Дали плачътъ на великата македонска рѣка, която кърми велешани и омайва съ своя жалобенъ повикъ за свобода и добруване или пъкъ горещото слънце, пръскайки своитѣ животворни лѫчи въ амфитеатрално разположенитѣ градски кѫщи отъ двѣтѣ страни на Вардаръ, влива ведри струи и въ тъй кипящата кръвь на тия повардарци, та още отъ крехката възрасть се проявяватъ съ своя високъ бунтовенъ духъ или пъкъ по атавизъмъ носятъ по нѣщо отъ непримиримия духъ на богомилитѣ — бабуни, — това остава тайна на майката-земя. Но все пакъ има нѣщо отличително въ велешанина, което ги тика къмъ стихийния бунтъ, което кара тия хора още въ най-мрачната епоха да не бѫдатъ раи покорни на аги и бегове.

За нѣколко десетилѣтия Велесъ откърми плеада борци, които изкачвайки си се по стръмната Македонска Голгота, поднасяха своя животъ предъ жертвеника на свободата, безъ ни най-малко да мислятъ за земнитѣ блага.

Между тия деца на Вардара съ своята чистота и идеализъмъ къмъ саможертва блещи смѣлия подвигъ на Солунскитѣ съзаклятници, които преди 30 години съ своята рицарска смърть изпъкнаха като „Фениксъ“ предъ поробения македонски народъ и всѣха страхъ и трепетъ всрѣдъ поробителя и смутъ въ европейския капиталъ.

Презъ 1899 година младежитѣ-велешани: Йор-

данъ п. Йордановъ, Константинъ Иванъ Кирковъ, Димитъръ Мечевъ, Тодоръ Органджиевъ, Илия Тръчковъ, Тодоръ Богдановъ, Георги Богдановъ, Владимиръ Пинговъ, Илия п. Йордановъ и Миланъ Арсовъ основаватъ революционния кржжокъ „*Гемиджии*“*), който работи самостоятелно и не влиза въ никакви връзки съ В. М. О. Р. О. Впоследствие къмъ кржжока се присъединяватъ Павелъ П. Шатевъ отъ гр. Кратово, Марко Ив. Бошнаковъ отъ гр. Охридъ и др. Този кржжокъ се стремѣше да извърши редица атентати върху ж. п. линии, висши туриски сановници и европейски банкови институти, разчитайки, че по пжтя на терористическитѣ акции, ще стане интервенция отъ великитѣ европейски сили въ Македония и ще ѝ се даде автономия.

Виждайки съперничествата на балканскитѣ държавници, отъ една страна, и, отъ друга, противоположнитѣ интереси на великитѣ сили въ Македония, „Гемиджиитѣ насочватъ своитѣ терористически действия срещу банковитѣ институти и предприятия на последнитѣ.

Презъ 1899 година става срещата между Слави Мерджановъ, Орце п. Йордановъ и Константинъ Ив. Кирковъ. Въ тая среща тѣ изработватъ планъ за действие, за устрояване редица атентати въ поголѣмитѣ градове на Европейска Турция. Обаче, за да се пристжпи къмъ действие, на всѣка цена кржжока е трѣбвало да се снабди съ достатъчно парични срѣдства. Следъ дълги обмисляния, ученицитѣ-гемиджии Константинъ Ив. Кирковъ и Тодоръ Богдановъ, синове на богати родители, улесняватъ кржжока. Споредъ предварително уговоренъ планъ, Кирковъ и Богдановъ се скриватъ и съ трогателни писма до своитѣ родители съобщаватъ, че сж отвлѣчени и ги молятъ на всѣка цена да вне-

---

*) „*Гемиджии*“ — група хора, простили се вече съ живота и отпустнали своята лодка въ бурното житейско море, която, или ще изкаратъ благополучно на брѣга, или ще я разбиятъ въ скалитѣ.

сатъ уговорения откупъ, за да бѫдатъ освободени, заплашвайки ги, че, вь противенъ случай, ще бѫдатъ убити. Тѣхнитѣ родители, не подозирайки капана, следъ дълги преговори съ „похитителитѣ на своитѣ деца", внасятъ паритѣ. Веднага следъ това двамата „пленници" излизатъ на свобода отъ своята тайна квартира. Съ този откупъ и подкрепени съ пари отъ Борисъ Сарафовъ, групата Слави Мерджановъ, Петъръ Соколовъ, Петъръ Манджуковъ и Павелъ Шатевъ започватъ прокопаването на канала подъ Банкъ-Отоманъ въ Цариградъ, а „гемеджиитѣ" — велешани, подъ ржководството на Орцето — прокопаването на канала подъ Банкъ-Отоманъ въ Солунъ. Дветѣ групи борци, отрекли се отъ дѣлничното въ живота, отрекли се най-после и отъ самия животъ, съ пълно себеотрицание, непосиленъ трудъ и постоянство като къртици подъ земята сѫ вадили съ шепи пръсть въ книжни кесета цѣли месеци и сполучватъ предъ носа на полицейскитѣ и военни власти да прокопаятъ нуждитѣ канали. Но поради липса на възривни материали и дветѣ групи временно изоставятъ работата, до като се снабдятъ съ необходимитѣ материали. Липсата на взривенъ материалъ принуждава душата на „Гемеджиитѣ" Орце п. Йордановъ да замине за Женева и Парижъ. Тамъ той се среща съ Борисъ Сарафовъ, който, следъ обстойния му докладъ, напълно възприема тезата на „Гемеджиитѣ" и ги финансирва.

Въ началото на 1902 година Орцето напуща Швейцария и пристига въ София. Съ голѣми усилия той сполучва да привлече отново въ крѫжока самоотвержения терористъ Димитъръ Мечевъ. Въ София той възлага на Димитъръ Мечевъ и Павелъ Шатевъ тежката задача по пренасянето на взривнитѣ материали въ Солунъ, следъ което Орцето заминава за македонската столица и пристѫпва отново къмъ осѫществяването на Солунското Съзаклятие. Следъ голѣми усилия Мечевъ и Шатевъ

най-после сполучватъ да осигурятъ препращането на материалитѣ въ Солунъ. Мечевъ предава динамита въ малки пликове на велешанчето Миланъ Саздовъ, гарсонъ въ Ориентъ-Експресъ, който при всѣко пристигане въ Цариградъ предава сѫщитѣ на унгарката Анна Шепецъ, която отъ друга страна, препращала въ гр. Солунъ. Павелъ Шатевъ пъкъ прекарва, динамита презъ границата, предавайки го на Тодоръ Александровъ, учитель въ гр. Кочани и сѫщевременно рѫководитель на градския революционенъ комитетъ, отъ когото го приема гемиджията Тодоръ Органджиевъ и го пренася въ Велесъ, а отъ тамъ комисионера Атанасъ Малинкинъ въ шарлаганени тенекии по желѣзницата го препраща въ Солунъ.

Още въ началото на 1903 година канала подъ Банкъ-Отоманъ е билъ съвършенно готовъ, взривътъ поставенъ и можелъ да се възпламени само съ допирането на запалена цигара, но се очаквало пристигането на Мечето.

На 14 априлъ 1903 година „Гемеджиитѣ“ въпрѣки молбата на Даме Груевъ да отложатъ атентатитѣ и ги направятъ при обявяването на Илинденското възстание, вематъ решение да пристѫпятъ къмъ действия, страхувайки се да не би случайно бѫде открытъ канала поради поправката на канализацията на улицата. Сѫщевременно Орцето предупреждава тия отъ другаритѣ си, които не искатъ да умратъ, веднага да напуснатъ Солунъ. Обаче, всички „Гемиджии“, прибиваващи тогава въ града, оставатъ и взиматъ активно участие.

На Павелъ Шатевъ се възложило да постави взривъ въ пристигащия французки параходъ „Гвадалквивиръ“, което да бѫде и условния знакъ за започването на действията въ града. Въ изпълнение на това решение П. Шатевъ на 15 априлъ, като редовенъ пѫтникъ подъ името „Георги Маносевъ“, сполучва да се качи на парахода, поставя взрива, запалва го и адски трѣсъкъ оглушава пара-

хода, който изгаря. Пжтницитѣ съ спасителни лодки могли да се спасятъ и пристигнатъ на брѣга. До тоя моментъ турската властя не е подозирала, че „Гвадалквивиръ“ е началото на редица още атентати, а е смѣтала, че параходътъ се е подпалилъ отъ пукване на казанитѣ.

На 16. априлъ презъ нощьта, останалитѣ съзаклятници, които по това време сж били въ града, почватъ да действуватъ. Сжщата вечерь Д. Мечевъ, Илия Тръчковъ и Миланъ Арсовъ поставятъ взривъ на моста на ж. п. линия Солунъ—Дедеагачъ, но отъ взрива се повреждa само локомотива на пристигналия влакъ.

На 17. априлъ Д. Мечевъ и Илия Тръчковъ отишли да запалятъ фабриката за свѣтиленъ газъ, но били открити и прогонени съ стрелба. Тогава тѣ отиватъ въ своята квартира близо до хотелъ „Салоникъ“, затварятъ желѣзнитѣ врати, качватъ се на уличната тераса и почватъ да хвърлятъ бомби. Пристига войска подъ началството на Хюсни ефенди (Арабъ бинбаши) и се започва ожесточено сражение. Мечето и Тръчковъ се борятъ съ последни усилия, докато сж изхвърляли всичкитѣ си бомби, следъ което се самоубиватъ.

Презъ сжщата нощь, на 17. Априлъ Константинъ Кирковъ успѣва да прекъсне съ взривъ градския водопроводъ и инсталацията за свѣтиленъ газъ и, изведнъжъ, безъ никой да подозира, феерично освѣтления пристанищенъ градъ, веднага потъва въ непроницаемъ мракъ.

Въ това време на постъ като часовой въ канала подъ Банкъ Отоманъ е билъ Орцето. Виждайки, че Кирковъ е разрушилъ инсталацията за свѣтиленъ газъ и че цѣлия градъ е потъналъ въ мракъ, той запалва фитила на взрива и излиза на улицата. Следъ малко взривътъ съ адска сила избухва и разрушава голѣма часть отъ зданието на Банката, като сжщевременно пожаръ обхваща отъ всички страни банковото здание. Стражата, стояща

на постъ и охраняваща банката отъ страшната експлозия се разбѣгва изъ съседнитѣ улици.

Орцето причаква Киркова на предварително уговореното мѣсто, качватъ се на файтонъ и всрѣдъ настжпилата паника преминаватъ предъ театъръ „Еденъ“ и хотелъ „Египетъ“, хвърлятъ нѣколко бомби и съ мжка успѣватъ да се прибератъ всѣки въ своята квартира, кждето Орцето се приготовлява да посрещне геройски своята смърть, а Кирковъ да се приготви на другия день да разруши пощата.

Още съ пристигането въ квавтирата си, Орцето почва да хвърля бомби, срещу пристигналата тукъ войска. На полесражението пристига и полковникъ Хюсни ефенди, който, виждайки, че бомбитѣ правятъ поражение всредъ войницитѣ, дава заповѣдъ, щото следъ всѣка хвърлена бомба да лягатъ на земята. Немислейки да се пази, Орце продължава да хвърля бомби, докато пада убитъ. Турскитѣ войници се нахвърлятъ, за да мушкатъ тѣлото съ щиковетѣ си, но Хюсни ефенди не ползволилъ това и, посочвайки безжизнения трупъ на смѣлия Орце, заявява на войницитѣ: „Нека тоя герой ви служи за примѣръ, какъ трѣбва да се жертвувате и умирате за народнитѣ идеали“.

Въ момента когато Кирковъ разрушаваше газовото осветление и Орцето запалваше взрива въ Банкъ Отоманъ, а публиката въ тъмната нощь бѣгаше въ грозна паника, Миланъ Арсовъ хвърля бомби въ лѣтната градина — театъръ *„Алхамбра“*, а Георги Богдановъ — въ кафе *„Нйона“* при площада на кея. По сжщото време Владимиръ Пинговъ предизвиква пожаръ въ Бошнакъ-ханъ.

На 18. априлъ, рано сутриньта, Константинъ Кирковъ, облеченъ изящно съ хубавъ фесъ на главата, излиза отъ квартирата си и отива да изпълни последния свой революционенъ и другарски дългъ. — Той пристига на улица „Сабри паша“ предъ телеграфната станция, за да постави вжтре въ помѣ-

щението взривъ. Той се опиталъ да влѣзе вѫтре въ станцията, но часовоятъ поискалъ да го обискира. Виждайки, че не ще може да влѣзе въ станцията, Кирковъ бързо се отдръпва и се опитва да възпламени една бомба, обаче, въ това време билъ промушенъ отъ часовоя.

На 18. априлъ „гемиджията" Цвѣтко се опиталъ да доближи файтона на валията Хасанъ Фехми паша и хвърля бомба, но усѣтенъ и подгоненъ отъ охраната на валията, виждайки, че ще бѫде заловенъ, той се приближава къмъ едно праздно мѣсто, запалва фитиля на бомбата и сѣда върху нея. Бомбата избухва и го разкѫсва. Тая смѣлость и саможертва на съзаклятника Цвѣтко сковава на мѣсто и валията и охраната му.

До тѣзи страхотни дни, „гемиджийтѣ" въ очитѣ на мнозина отъ българитѣ въ Солунъ и даже предъ официалната турска явна и тайна полиция, сѫ минавали като „юрганъ чоджукларъ" (галени богаташки момчетия), които далечъ отъ контролата на своитѣ родители, сѫ дошли да поживѣятъ и погуляятъ въ голѣмия пристанищенъ градъ, необезпокоявани отъ никого, Тая мълва самитѣ „гемиджии" драговояно сѫ я приели, за да прикриватъ своята революционна дейность. Едва къмъ края на страхотнитѣ атентати турската полиция разбра съ какви „юрганъ чоджукларъ" е имала работа и какъ е била хитро уплетена въ тѣхната мрежа.

Презъ време на атентатитѣ паднали убити: Орце п. Йордановъ, Константинъ Ив. Кирковъ, Димитъръ Мечевъ, Владимиръ Пинговъ, Илия Тръчковъ и Цвѣтко. Заловенитѣ пъкъ Павелъ Шатевъ, Георги Богдановъ, Миланъ Арсовъ и Марко Ив. Бошнаковъ бѣха осѫдени отъ извънредния воененъ сѫдъ на смъртъ, а следъ замѣняване наказанието имъ на доживотенъ затворъ — изпратени на заточение въ Фезанъ — Африка. Първитѣ двама — Шатевъ и Богдановъ следъ Хуриета въ 1908 година бѣха амнистирани и се завърнаха въ род-

нитѣ си градове, а въ Фезанъ отъ тежкитѣ условия на живота, сложиха своитѣ кости въ пустинята Миланъ Арсовъ и Марко Ив. Бошнаковъ.

Като съучастници и спомагатели на атентаторитѣ бѣха осждени отъ военния сждъ: Гьошо п. Йордановъ (бащата на Орцето) на 3 години затворъ, Петъръ п. Йордан овъ (чичо на Орцето) на 3 години, Иванъ п. Йордановъ и Илия п. Йордановъ (братовчеди на Орцето) първия на 3, а втория на 10 години; Илия Малинкинъ на 3 години; свещ. Лазо Органджиевъ на 5 години, Йорданъ Зулфовъ на 3 годинн, Христо Зулфовъ — 5 години, всички родомъ отъ града Велесъ и още други отъ гр. Велесъ, Кукушъ и Солунъ.

Цѣли тридесеть години ни дѣлятъ отъ безподобната саможертва на *„Гемеджиитѣ"* — предвестници на революционния тероризъмъ и Илинденската Епопея, които съ своя стоицизъмъ доказаха предъ културния свѣтъ, че македонскиятъ народъ се бори за своята свобода и, ако тя не се даде миромъ, ще се вземе силомъ, чрезъ саможертва.

„Гемиджиитѣ", макаръ и да не оставиха своитѣ ликове, тѣхнитѣ имена преизпълнятъ съ възторгъ душата на народа — борецъ и подрастващитѣ поколения черпятъ вдъхновения отъ тѣхната саможертва.

По случай 30-годишнината отъ Солунскитѣ атентати, спомняйки си това голѣмо събитие, поднасяме на читателитѣ кратка характеристика на нѣколко души отъ участницитѣ въ тия атентати, за да може поне отчасти да се схване тѣхния бунтовенъ духъ.

Иорданъ п. Иордановъ (Орцето)

(1881 — 1903).

Йорданъ п. Йордановъ е роденъ въ гр. Велесъ презъ 1881 гидина. Първоначалното си образование е получилъ въ родния си градъ, а гимназиалното — продължава въ Солунската гимназия.

На пръвъ погледъ съ своя високъ ръстъ и сухо мургаво лице Орцето изглеждаше кротъкъ и смиренъ младежъ. Въ сжщность, обаче, неговиятъ темпераментъ не му позволяваше да се задържи повече отъ 5-10 минути на едно мѣсто. Неговата неспокойна душа търсеше отдушникъ. Още отъ ученическата скамейка той се проявява като водачъ. Недоволенъ отъ държането на единъ учитель въ гимназията, той увлича всички ученици къмъ бунтъ. Нѣкои отъ тѣхъ, сплашени отъ директора, веднага прекланятъ глава, а други — по-късно. Възмутенъ отъ държането на своитѣ съученици, незавършилъ още VI класъ, Орцето се прощава съ гимназията и се впуща въ бурния революционенъ животъ съ цѣлия свой личенъ духъ и нескончаема енергия.

Природно скритъ въ себе си и крайно недовѣрчивъ, съ своята проницателность той подбира другаригѣ си, проучва ги обстойно и ги подготвя за конспиратори. Любящъ силнитѣ духомъ, той питае органическа умраза къмъ несериознитѣ и податливитѣ. На случайно издигналитѣ се и смѣтащи себе си за народни водачи, той гледа съ смѣхъ и ирония. Въ всички спорове той поддържа винаги практическата страна — реалното въ живота. Само съ единъ два разговори Орцето опознаваше сериознитѣ хора. Като вещъ познавачъ на революционнитѣ движения въ свѣта, особенно на французката революция, той съ ярки примѣри подкрепя своитѣ доводи по актюелни въпроси съ ясна, кратка и убедителна речь. Като конспираторъ, той умѣло се съобразява съ мѣстото и наличнитѣ условия. По изражението на неговото лице се четеше вѣра къмъ дѣлото и непокоренъ духъ на убеденъ революционеръ. Въ всички спорове Орцето умѣеше да се налага съ своя високъ духъ. Той живѣ и умрѣ, безъ да се подчини на каквато и да била дисциплина, защото бѣше краенъ индивидуалистъ.

Той посрещаше нерадоститѣ и пречкитѣ въ

живота безропотно и, щомъ ги преодолѣеше, на лицето му се отпечатваше усмивка, тъй дълго очаквана отъ „Гимиджиитѣ“. Отъ умраза къмъ щестлавието той не е искалъ да се фотографира и остави свой портретъ, смѣтайки, че истинскиятъ революционеръ не трѣбва да търси прослава следъ смъртьта си.

Двамата задушевни и нераздѣлни другари Орце п. Йордановъ и Константинъ Ив. Кирковъ сж основателитѣ на революционния кржжокъ „Гемиджиитѣ“. Рускитѣ революционери сж първитѣ тѣхни вдъхновителии учители, а задграничната руска литература, излизаща въ Швейцария, се четé съ ентусиазъмъ и обстойно обсжждана и разяснявана отъ кржжока. Тя имъ опредѣля тактиката и методитѣ за борба противъ турската тирания въ Македония, която представляваше най-главния обектъ въ борбата. Тѣ не се интерерураха отъ дребнитѣ за тѣхъ сражения съ турскитѣ войски, а се стремѣха да направятъ голѣми революционни акции, отъ което да се почувствува и въ самия султански дворецъ стихийната мощь на Македонското освободително двиежение.

Поради липса на срѣдства, макаръ че и двата канали въ Цариградъ и Солунъ да бѣха почти окончателно готови, бѣха изоставени. За да започнатъ своята дейность, трѣбваше да се намѣрятъ срѣдства за работа и взривни материали. Презъ 1901 година Орце п. Йордановъ заминава за Швейцария, кждето се среща съ емигранти руски революционери. Тамъ той вече, отъ постоянния контактъ съ тѣхъ, напълно се оформява като индивидуалистъ-терористъ и съ възторгъ възприема теорията на безогледния и систематиченъ тероръ, като средство, чрезъ което ще се постигнатъ що-годе правдини на поробения народъ. Презъ време на прибиваването си въ Парижъ Орцето се среща съ Борисъ Сарафовъ, който отъ своя страна напълно възприема неговата теза и финансирва кржжока.

Въ началото на 1902 година Орцето напуща Швейцария и пристига въ София. Съ голѣми усилия той сполучва да привлече въ кржжока самоотвержения и безукоризнено преданния на революцията Димитъръ Мичевъ, по това време работникъ въ мината Перникъ. Въ София той възлага на Димитъръ Мечевъ и Павелъ Шатевъ тежката задача по пренасянето на взривнитѣ материали въ Солунъ, следъ което заминава въ македонската столица и пристжпва къмъ осжществяването на Солунскитѣ акции.

Орцето си остана фанатикъ въ своитѣ убеждения. Благодарение на своята силна воля и проницателенъ умъ, вмѣсто да бжде разколебанъ отъ ежедневнитѣ препятствия, той преодолява всички препятствия, работейки безъ спиръ и умора и запазвайки въ пълна тайна ударътъ, който трѣбваше да се нанесе надъ поробителя. За илюстрация може да се изтъкне следния фактъ: Борисъ Сарафовъ, въ изпълнение на своето обещание, изпраща хилядо килограма динамитъ, поставенъ въ 12 бурета като химикали, чрезъ свои приятели въ Марсилия за Деде-Агачъ, споредъ както сж уговорили съ Орце п. Йордановъ. Пратката се адресирала до Деде-Агачъ, защото въ Солунската митница контролдтъ билъ много щателенъ. Пратката пристигнала благополучно и Орцето ангажирва единъ търговецъ гръкъ срещу 100 лири възнаграждение да освободи „стоката“ отъ Дедеагашката митница и да му я донесе въ Солунъ, като му далъ разноскитѣ по митото и 50 лири отъ възнаграждението, а останалитѣ 50 лири да му предаде при получаването на „стоката“. По една случайность Иванъ Гарвановъ влиза въ разбирателство съ гъркътъ и го убедилъ, че тая стока е лично за него и да я предаде на посоченото отъ него лице, следъ като я освободи и си получи останалото възнаграждение отъ 50 лири. Гъркътъ се съгласилъ и предалъ стоката на посоченото отъ Гарванова лице. Орцето

чака нѣколко дни и не получава никакви сведения отъ гърка. Той веднага заминава за Деде-Агачъ, но никаква следа отъ гърка, който, следъ като предалъ стоката на Гарванова, заминалъ за Атина. За да узнае истината, Орцето писменно запитва Борисъ Сарафовъ, който нарежда да се провѣри и параходната агенция „Фресине" отъ Марсилия съобщава, какво 12 бурета химическо производство сж били експедирани отъ Марсилия и на 14.II.1903 година стоката е била изтеглена отъ митницата въ Деде-Агачъ. Отъ тая игра на Гарванова Орцето се възмущава и заявява на другаритѣ си: „Ако Иванъ Гарвановъ не бѣше членъ на Ц. К. на Организацията, то не бихъ пожалилъ неговия животъ за нищо, защото той разби нашитѣ надежди за една дейность отъ голѣмъ мащабъ, но нѣма да посѣгнемъ на него, за да не би да напакостимъ на Организацията". Отъ тоя моментъ Орцето прекъсва всѣкакви сношения съ Гарванова.

Макаръ и убеденъ индивидуалистъ-терористъ, той влагаше въ методитѣ и тактиката на анархизма своитѣ лични и непосрѣдствени разбирания. Понеже турската власть съ свойтѣ многобройни пълчища бѣше неуязвима, той насочи борбата срещу европейскитѣ капитали, които поддържаха тиранията на султанъ Абдулъ Хамида.

Орцето имаше голѣми заложби на идеенъ водачъ и мжчно може да се даде една правилна преценка на неговия революционенъ гений. Той живѣ и се бори за народа, безъ нито за моментъ да помисли за своето лично сжществуване.

Следъ изгарянето на французкия параходъ „Гвадалквивиръ" отъ П. Шатевъ, следъ разрушаването инсталацията на въздушния свѣтиленъ газъ отъ Кирковъ, Орце п. Йордановъ запалва фитила на взрива подъ Банкъ Отоманъ, разрушавая, като следъ това на уреченото мѣсто пресреща Киркова, качватъ се на файтонъ, преминава предъ театъръ „Еденъ" и хотелъ „Египетъ", хвърляйки нѣколко

бомби, отива въ своята квартира, кждето посреща геройски своята смърть.

Така живѣ и умрѣ Орцето съ своитѣ разбирания, давайки своя животъ за свободата на Македоня, безъ даже да остави своя ликъ за споменъ, защото той бѣше далечъ отъ мисъльта за слава и почести.

Силуетътъ на непоколебимия Орце витае около Банкъ Отоманъ и, бродейки македонската столица, нагазва синитѣ води на Егея, за да не гледа новото робство на своитѣ поробени братя.

Константинъ Ив. Кирковъ

(1881—1903)

Константинъ Ив. Кирковъ е роденъ презъ 1882 година въ гр. Велесъ. Първоначалното си образование получава въ родния си градъ, а гимназиалното — въ Солунската българска гимназия. Младежь съ естествена красота и физически добре развитъ: срѣденъ ръстъ, чисто бѣло лице, черни очи и коси.

Като ученикъ, той е крайно внимателенъ и учтивъ къмъ всички, особенно къмъ своитѣ съученици. Съ своя беззаветенъ идеализъмъ, скромность и благодушие, той е най-любимия другарь въ кржжока. Обичащъ силнитѣ духомъ и презиращъ малодушнитѣ, той е смѣталъ отчаянието за порокъ. По време на спорове въ групата, неговитѣ отмѣрени горещи слова се забивали като гвоздеи по челата на „гемеджиитѣ“. Той питаелъ органическа омраза къмъ суетнитѣ хора. Къмъ своитѣ другари винаги се е обръщалъ съ усмивка на уста. Въ кржжока не е търпѣлъ полумѣрки и винаги съ хуморъ е подлагалъ на критика своитѣ другари, налагайки своитѣ лични разбирения по дадени въпроси.

Подъ неговия женственъ образъ се е криела една страшна по замисъль идея — тая на безпо-

щадното разрушение. Решителенъ и смѣлъ въ всички прояви на групата на смъртьта е гледалъ като на нѣщо обикновенно, стига само да се извърши подвигъ и да умрѣ. Като човѣкъ и съзаклятникъ Констаитинъ Ив. Кирковъ представлява отъ себе си образецъ на подражание. Той е билъ начетенъ младежь и, познаващъ основно всички социалъ-революционни движения, всрѣдъ крѫжока се е налагалъ съ своята компетентность като теоретикъ наравно съ Орцето. Благодарение на своята силна паметь, Кирковъ е правилъ предъ крѫжока устенъ анализъ на цѣли епизоди изъ французката революция, отъ кѫдето е черпилъ своитѣ вдъхновения.

Като индивидуалистъ, той не подлежалъ на дисциплина и не е търпѣлъ никакви авторитети. Споредъ неговитѣ лични схващания, революционеръ можелъ да бѫде този, който се откаже за винаги отъ всички земни блага и възприеме революцията като професия.

И той, по подобие на Орцето, не иска да се фотографира. На горещитѣ молби на домашнитѣ си да имъ изпрати поне единъ портретъ въ кѫщи, той отказва да стори това.

Двамата задушевни и нераздѣлни другари Константинъ Кировъ и Орце п. Йордановъ сѫ основателитѣ на революционния крѫжокъ „Гемиджиитѣ". Тѣхнитѣ първи вдъхновители и учители сѫ рускитѣ революционери-емигранти, а задграничната имъ литература, излизаща въ Швейцария, се чете съ ентусиазъмъ и обстойно обсѫжда.

Въ началото на 1902 година, следъ безрезервната поддръжка и финансиране отъ страна на Борисъ Сарафова, „Гемиджиитѣ" се раздвижватъ. Кирковъ чака съ нетърпение последния часъ, въ който ще се пристѫпи къмъ страхотнитѣ атентати. Намирайки се предъ прага на смъртьта, въ последнитѣ беседи съ своитѣ другари, той настоятелно поддържа своята теза, щото всички до единъ следъ извършването на акциитѣ, ако не бѫдатъ

избити отъ турскитѣ войски да се самоубиятъ, обаче, живъ човѣкъ отъ „гемиджиитѣ“ да не остане. Въ своя фанатизъмъ той е безподобенъ въ историята на македонското освободително движение въ тоя периодъ.

Следъ разрушаването на инсталацията за въздушенъ газъ отъ самия Кирковъ и следъ разрушаването на Банкъ Отоманъ отъ Орцето, възползувани отъ настжпилия мракъ и паника въ града, на предварително уговореното мѣсто Кирковъ и Орцето съ срещатъ и качили се на единъ файтонъ, преминаватъ предъ театъръ *„Еденъ“* и хотелъ *„Египетъ“*, хвърлятъ нѣколко бомби и внасятъ още повече смутъ всрѣдъ властьта, следъ което едва сполучватъ да си отидатъ по квартиритѣ си.

На 18. априлъ, рано сутриньта, Константинъ Кирковъ, облеченъ изящно, излиза отъ квартирата си и отива да изпълни последния свой революционенъ и другарски дългъ. Той пристига на ул. „Сабри паша“ предъ Централната Поща, за да постави вжтре въ помѣщението взривъ. Опитва се да влѣзе въ станцията, но часовоя поискалъ да го обискира. Виждайки, че не ще може да влезе въ станцията, Кирковъ бързо се отдръпва и се готви да възпламени една бомба, обаче, въ това време билъ промушенъ отъ часовоя.

Константинъ Кирковъ умрѣ, но даде живъ примѣръ какъ умира идеалиста-революционеръ, като съ своята смъртъ той окончателно изпълни своя зовъ: „Винаги дѣлата стоятъ по-високо отъ думитѣ“.

Димитъръ Мечевъ (Мечето)

(1870—1903)

Димитъръ Мечевъ е роденъ въ гр. Велесъ презъ 1870 год. Първоначалното си образование е получилъ въ родния си градъ и, оставайки сиракъ, той за винаги се прощава съ учището. Той имаше

високъ ръстъ, изпито лице, малки очи, черна къдрава тукъ-тамъ прошарена коса. Неговото особенно чело показваше, че той е човѣкъ съ здравъ умъ и съ високъ моралъ. Детинството и юнашеството си е изживѣлъ въ крайна миземия, която бѣше оставила за винаги своя отпечатъкъ по лицето му. Вследствие изживѣната мизерия, неговиятъ инстинктъ го караше да бѫде крайно пестеливъ. Макаръ и невръстенъ младежь още при основаването на В. М. О. Р. О., той става нейнъ членъ и назначенъ за терористъ. Поради изпълнението на една смъртна присѫда, той напущѣ родния си градъ и става четникъ. Д. Мечевъ бѣше извънредно мълчаливъ, краенъ песимистъ и отбѣгваше да влиза въ разговори. Къмъ интелигенцията той дълго време питаеше недовѣрие, сметайки, че интелигента не е способенъ къмъ саможертва. Той изслушваше всѣкиго съ особено внимание, запечатваше въ ума си всичкия разговоръ и следъ това насаме правѣше своето заключение: дали да му вѣрва или не.

За да не бѫде товаръ на когото и да било, следъ всѣко завръщане отъ Македония на почивка той постѫпваше като работникъ било въ мината Перникъ, било другаде, за да искара съ трудъ насѫщния си хлѣбъ.

Въ началото на 1902 година, завръщайки се отъ Швейцария, Орце п. Йордановъ сполучва да привлече отново въ крѫжока Димитъръ Мечевъ, въ когото е ималъ слѣпа вѣра, познавайки го като положителенъ и смѣлъ конспираторъ.

На първо време Орцето изпраща Мечевъ въ Одринъ, кѫдето да подготви каналъ за разрушаване на Австрийската поща, обаче, поради независящи отъ крѫжока причини, тая акция се изоставя и Мечевъ се прибира въ София и, като представитель, изпълнява своята мисия, особенно по препращането на взривни и др. материали въ Солунъ.

Крайно недовѣрчивъ и резервиранъ той работи предпазливо и не възлага никому работа безъ

обстойно проучване, поради което „Гемиджиитѣ“ го иронизираха съ думитѣ: „Диме не стжпва на чурукъ дъска“.

Той ревниво пази касата на кжржока и постоянно влиза въ конфликтъ съ нѣкои отъ другаритѣ си, ако искатъ добре да се нахранятъ, защото той се задоволяваше само съ 5 стотинки хлѣбъ и 5 стотинки кисело млѣко. Той не можеше да си прости разкоша, ако похарчи за храна повече отъ два гроша, защото съзнаваше, че тѣзи пари сж народни и че тѣ трѣбва да се пестятъ, а не да се пръскатъ безъ смѣтка.

Въ началото на м. мартъ 1903 година,понеже канала подъ Банкъ Отоманъ е билъ вече готовъ, взривътъ поставенъ и можелъ да се възпламени само съ допирането на горяща цигара, Мечето пристига въ Солунъ, за да вземе участие въ акциитѣ.

На 16 априлъ презъ нощьта Мечевъ, припруженъ отъ Илия Тръчковъ и Миланъ Арсовъ, поставятъ взривъ на моста върху ж. п. линия Солунъ-Дедеагачъ, но отъ взрива се повреждда само единъ локомотивъ.

На 17 априлъ Мечето и Тръчковъ отишли да запалятъ инсталацията за свѣтиленъ газъ, но били открити и прогонени съ стрелба. Тогава тѣ отиватъ въ своята квартира, находяща се близо до хотелъ „Салоникъ“, затварятъ желѣзната врата и отъ терасата започватъ да хвърлятъ бомби. Пристига полковникъ Хюсни-ефенди — Арабъ-бинбаши съ войска и се започва жестоко сражение. Следъ изхвърлянето на всички бомби Мечето и Тръчковъ се самоубиватъ.

Димитъръ Мечевъ бѣше дете на народа; той живѣ съ неговитѣ мжки и неволи, изпита всички горчивини на живота, но запази до последния моментъ своя гордъ духъ, знаяйки, че попрището на революционера е придружено съ тежки страдания и че спокойствие за революционера ще настжпи само следъ смъртьта.

Владимиръ Пинговъ

(1883—1903

Владимиръ Пинговъ е роденъ презъ 1883 година въ гр. Велесъ. Той е съ нисъкъ ръстъ, здрава структура и жизнерадостенъ темпераментъ. Възпитаникъ е на българската гимназия въ Солунъ. Веселякъ до голѣма степенъ. Въ свободното си време винаги е билъ готовъ съ своя искренъ предразполагащъ хуморъ да зарази другаритѣ си, макаръ и въ най-труднитѣ и опасни минути. При изпълнение на възложената му работа той е билъ извънредно спокоенъ и предпазливъ. И като ученикъ и като конспираторъ Пинговъ прекарва повече отъ времето си уединено, занимавайки се съ реализирането на възложенитѣ му задачи отъ кржжока.

Пинговъ има голѣмъ дѣлъ въ Солунското съзаклятие. Нему лично до голѣма степенъ се дължи сполучливото завършване на подземния каналъ. Презъ 1900 година той наема единъ дюкянъ непосрѣдствено до зданието на Банкъ-Отоманъ и отваря бръснарница, безъ нѣкога да е ималъ понятие отъ бръснарския занаятъ. Той е стопанинътъ на бръснарницата, а Илия Тръчковъ му става чиракъ. Понеже освенъ близки хора за клиенти почнали да приждатъ и непознати хора и за да не се компрометира акцията Слави Мерджановъ, по препоржката на Арменския революционенъ комитетъ, изпраща отъ Цариградъ въ Солунъ армейчето Кристи, който, за да не буди съмнение, подъ гръцкото име К. Аристиди, става съдружникъ на Пинговъ и бръснарницата взема другъ обликъ. Въ единия жгълъ на магазина, задъ едно перде се е намиралъ входа за мазето, кждето Орце п. Йорданочъ, Павелъ Шатсвъ, Вл. Ринговъ и Д. Кощановъ (отъ Горна-Джумая) който се присъединява къмъ кржжока, презъ м. юлий 1900 година започватъ да копаятъ канала подъ Банкъ-Отоманъ, безъ да го завършатъ.

Презъ лѣтото на 1902 година, когато Орце се завръща отъ Швейцария и пристига въ Солунъ, той наема другъ магазинъ (защото първия е билъ вече заетъ отъ други лица), въ който Марко Ив. Бошнаковъ, родомъ гр. Охридъ продава бакалски стоки. Отъ този бакалски магазинъ отново се започва прокопаването на каналъ, въ който Пинговъ взема голѣмо участие и който каналъ най-после послужи за разрушаването на Банкъ-Отоманъ.

Презъ тригодишния периодъ по подготовката на атентатитѣ на Пингова се възлагатъ много опасни задачи, които безукорно ги изпълнява, безъ да загуби своята жизнерадость. Той, като фаталисть, е смѣталъ, че което му е предопредѣлено отъ сждбата, не може да се избѣгне и ни най-малко не е мислилъ за запазване на своя животъ.

На 17. априлъ, следъ разрушаването на Банкъ-Отоманъ, Пинговъ запали съседното здание „Бошнакъ-Ханъ“ и се отправя къмъ квартирата на Мечето и Тръчковъ, които сж водѣли сражение съ войската и, опитвайки се да мине входната врата на „Топхането“, часовоятъ го спира за да го обискира. Той се противи и, до като да застреля часовоя, последния застрелва Пинговъ.

Така завърши своя жизненъ пжть Владимиръ Пинговъ, който и въ най-критическитѣ минути съ своята жизнерадостна натура е внасялъ въ едри струи всрѣдъ живота на „Гемеджиитѣ“.

Стефанъ Аврамовъ

Още стотици книги на дейци родени в географска област Македония може да намерите на:

www.strumski.com

Библиотека „Струмски"
е създадена в памет на
загиналите за Родината.

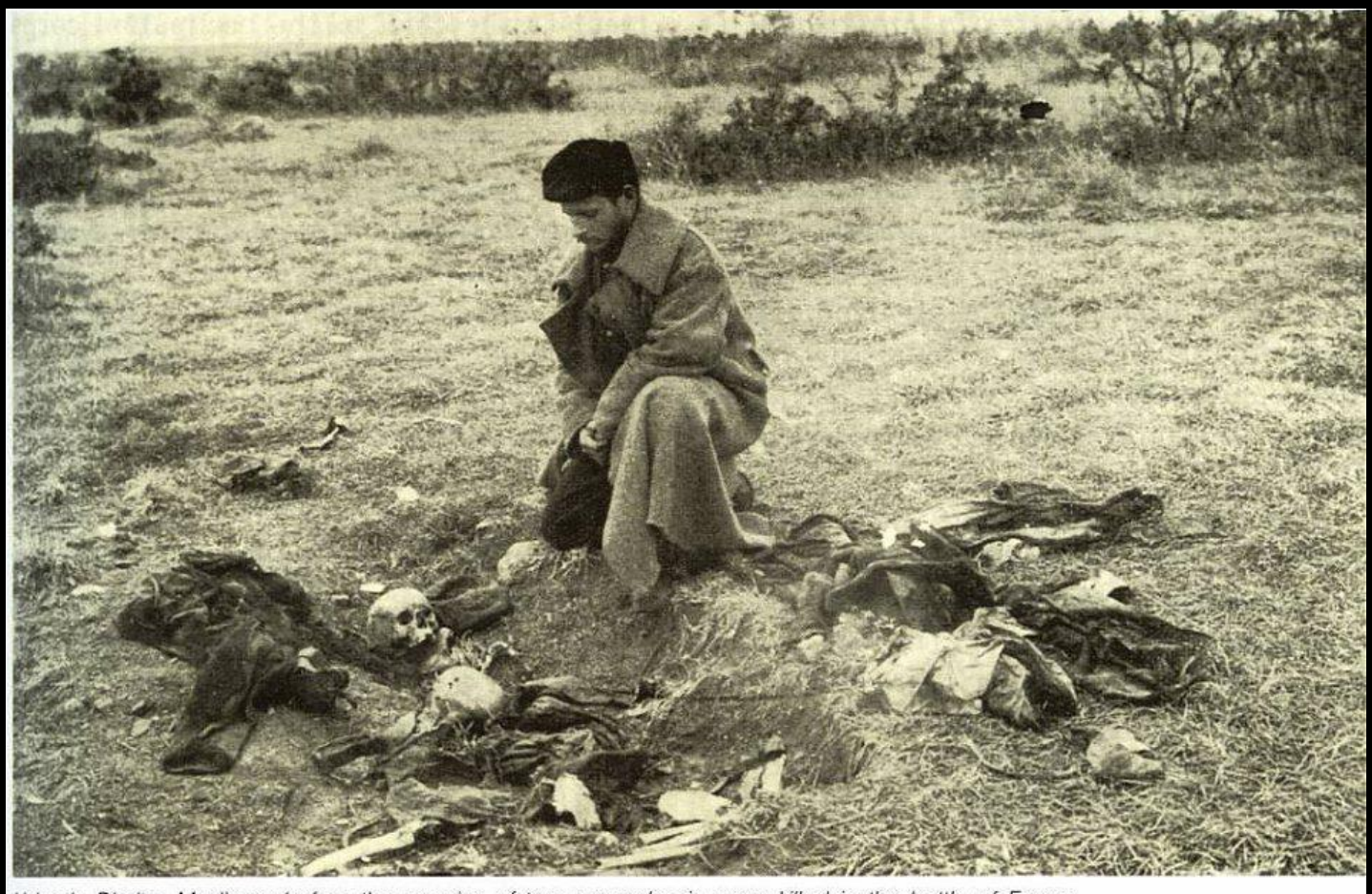

Voivode Dimiter Madjarov before the remains of two comrades in arms killed in the battle of Ferres